ئەو پیاوەی هەموو قەرزارین

داواکاری گشتی دۆزی دادگاییکردنی فرانس ڤان ئانرات و پەرلەمانتاری ئێستای هۆڵەندی لەسەر لیستی پارتی VVD فرێد تەیفن .

عەلی مەحموود محەمەد .

ئەم چاوپێکەوتنە بە هاوکاری کاك یونس گۆران ئەنجامدراوە . " تایبەت بە ئاوێنە "

سەرەتا دەبێت ئەوە باس بکەم , ئێمە وەك کورد , بە تایبەت وەك ناوەندی چاك (سەنتەری هەڵەبجە) , هیچ کات ناتوانین ئەو دڵسۆزییەی بەرێزت نواندت بۆ کورد , لە پرۆسەی دادگاییکردنی فرانس ڤان ئانرات لە یادی بکەین , بۆیە ئێستا لەبەردەم کەسێکی زۆر دڵسۆزداین و سوجدەی وەفاداریت بۆ دەبەم .

" ئەو ڕۆژەی داواکاری گشتی داوای خۆی خوێندەوە , داوای 15 ساڵ زیندانی بۆ ئانرات کرد بە تاوانی هاوبەشیکردن لە ئەنجامدانی ژینۆساید , ناوەندی چاك " پێشنیاری خۆم بوو " نامەیەکی کراوەی نووسی , تیایدا وەك وەفادارییەك بۆ ئەو پیاوە داوایکرد , شەقامێك لە شاری هەڵەبجە بە ناوییەوە ناو بنرێت , بەڕێز نوێنەری حکوومەتی کوردستان لەوکات مامۆستا شاهۆ ڕەزامەندی لەسەر دەربڕی , وەلێ بەداخەوە کەسێك نەبوو بە جدی دوای بکەوێت و داواکارییەکە بگەیەنێت بە ئەنجام " , وەلێ هێشتا درەنگ نییە بۆ دانەوەی ئەو وەفادارییە .

پرسیار: بەڕێزت وەك داواکاری گشتی دۆزی فرانس ڤان ئانرات , زۆر بە پەرۆش بوویت , بۆ ساغکردنەوەی ئەو تاوانانەی سەپێنرابوو بەسەر ئانراتدا , ئەو پەرۆشیەت لە کوێوە سەرچاوەی گرتبوو ؟ , ئایا لەوەوە بوو کە پێت قەبوڵ ناکرا هاووڵاتیەکی هۆڵەندی لە دووری زیاتر لە 4000 کم تاوان بەرامبەر بە گەلێکی بێ دەوڵەتی وەك کورد بکات , یان هەستێکی مرۆڤ دۆستانەی گشتی بوو !.

وەڵام : بەڵێ , لە 6-11-2004 کاتێك ئانرات لە بەرنامەی نێت ڤێرك چاوپێکەوتنی لەگەڵدا کرا .

پ : پێش ئەو مێژووە سکاڵای لێکرابوو ؟

وەڵام : لە 6-11-2004 دەست بە سکاڵا کردن کرا , پێش ئەو مێژووە ڕۆژنامەنووسان لەسەریان نووسی , دەیان وت بازرگانی بە چەکی کیمیاوییەوە کردووە , وەلێ لە 6-11 ئێمە وەك پۆلیس کردمان بە قەزییە پاش ئەو بەرنامەیەی لە تەلەفزیۆن نیشان درا , لێکۆڵینەوەمان دەست پێکرد , خۆم چووم

بۆ کوردستان , ئەو هەموو بریندارەی چەکی کیمیاویم بینی کە لە نەخۆشخانەکان بوون , ئەو هەموو ئازارەی گەلی کورد هەیبوو , لە ساڵی 1985-1986 ئەو یەکەم کەس بوو چەکی کیمیاوی داوە بە عێراق .

پرسیار : تا لە تەلەفزیۆن چاوپێکەوتنەکەی پەخش نەکرا , نەبوو بە قەزییە ؟ هەرچەندە لەسەریان نووسیبوو ؟.
وەڵام : نا هیچ قەزییەیەك بوونی نەبوو , جگە لەوەی ئەمەریکا کە گرتی , لە ئیتاڵیا هەڵات چوو بۆ عێراق , بەڵێ لەوێوە دەستی پێکرد و گرترا .

پ: تاوانباری دیکە زۆرن , لە کۆمپانیاکان , لە تاوانبارانی کوردستان , سەدان کەسی تاوانکارتر هەیە لە ئانرات , کەس لێیان ناپرسێتەوە , بەمە چی دەڵێن ؟ .
وەڵام : مێژوییەك هەیە پێویستە باش ئاگاداری بین , ئەویش ئەوەیە تاکو ئۆکتۆبەری 1985مەوادی کیمیاوی یاساغ نەبووە فرۆشتنی بە عێراق ,چونکە عێراق دەیووت لە پیشەسازی نەوت بەکاری دەهێنم , دوای ئەو مێژووە ,بە بڕیاری نەتەوەیەکگرتووەکان بڕیاردرا ئەو مادانە هیچکە نەدرێت بە عێراق , چونکە لە شەڕدا بەکار دەهێنرا .
کۆمپانیای عەرەبی و ئەڵمانی هەن لە دوای ئەو مێژووە چەکیان داوە بە عێراق , ئێمە وەك هۆڵەندی ناتوانین محاسەبەیان بکەین , دەبێت وڵاتەکان خۆیان محاسەبەیان بکەن .
پرسیار : تەنها ئەو کۆمپانیانە نا , بەڵکە ئەی ئەو چەکدارانەی بەشداری ئۆپەراسیۆنەکانیان کرد , خۆت لە دادگا باسی گوندی تۆپخانەت کرد ؟.
وەڵام :یەکەم شت دەمەوێت ئەوە بڵێم , ئەوە کێشەیەکی ناوخۆییە , دەبوو کورد خۆی ئەوە بکات , لە بەر ئەوەی حکوومەتە کوردییە ناوخۆییەکە جیاوازی بیرکردنەوەی تێدایە , ئێستا ئەو قەزیەیە بوروژێنرێت کێشە دێنێتە پێشەوە , بەڵام وەکو بیروڕای من ئەوەی بەشداریکردووە لە ئەنفال دەبێت دادگایی بکرێت , بەڵام ئایا دەتوانین پاش 20 ساڵ ئێستا سزای ئەوانە بدەین ؟.
پرسیار : وەکو خۆت وتت لە دادگا ژینۆساید کۆن نابێت .
وەڵام : بە پێکەنینەوە , بەڵێ وایە .

پ: ئەو خۆپیشاندانانەی لەبەردەم هۆڵی دادگا لە لایەن کوردەکانەوە دەکرا , ڕۆڵی چی هەبوو لە سەر پرۆسەی دادگاییەکە ؟.
وەڵام : باوەڕ ناکەم کاریگەری لە دادوەر کردبێت , بۆ ئەوەی بڕیاری دیکە بدات , وەلێ کاریگەری زۆری هەبوو لەسەر میدیای هۆڵەندی , کاریگەری لەسەر وێنەی کورد دانا , ناڕاستەوخۆ کاریگەری کردە سەر دادوەر بۆ ئەوەی بڕیاری خۆی بدات .

پ: كه داواكاری گشتی بوويت , دەتەويست بيسەلمێنيت ئانرات هاوبەشی كەرە لە پرۆسەی ژينۆسايدكردنی گەلی كورد , ئێستا تۆ پەرلەمانتاری , لە پارتێكی سياسيدا كە خاوەند نفوزێكی گەورەی ئابووری سياسييە لەم ولاتە گرنگە كە ناوی هۆڵەندايە , ئامادەيت هەيە , ئێستاش لە پەرلەماندا شەڕی بە بە فەرمی ناسينی جينۆسايدی كورد بكەيت , واتا بە ژينۆسايد ناسينی كورد ببەيتە ناو پەرلەمانەوە , چۆن پارتەكەت ئێستا ئەو شەڕە بۆ ئەرمەنەكان دەكات , با بۆ كوردی بێ دۆست و بێكەسيشی بكات ؟ .

وەڵام : كورد لە ناو حكوومەتی عێراقدا پێگەيەكی بەهێزی هەيە , گەورەترين بەڵگەش ئەوەيە سەرۆك كۆماری عێراق كوردە " سەرۆك جەلال تاڵەبانی " , ئێمە پشتگيری كورد دەكەين لە پرۆسەی ديموكراتی ناوخۆيی خۆيان , پشتگيری ئەو بزووتنەوەيە دەكەين لە ئێران هەيە , هەروەها ئەوەی لە كوردستانی سوريا هەيە , بەڵام پشتگيری ئەو شێوازە ناكەين پەكەكە دەيكات لە توركيا , ئێمە باوەڕمان وايە دەبێت بە شێوازێكی ديكە بێت تێكۆشان , وەلێ پشتگيری ئەوە دەكەين كورد لە توركيا ئۆتۆنۆمی هەبێت , وەك پارچەكانی ديكە , بەڵام دەبێت بە شێوازێكی ديكە هەوڵی بۆ بدەن .
ئەوەی شتێكی گرنگە ئەوەيە , ئەو جێگەيەی كورد لە كوردستانی عێراق گرتويەتی , ئەبێت ينك و پدك بيسەلمێنن بۆ جيهانی دەرەوە كە جارێكی ديكە شەڕ ناكەنەوە و ئاسايش و ئارامی دەپارێزن , دەتوانن پێكەوە حكوومەت دابمەزرێنن و بەڕێوەی بەرن , تاكو ئێمەش لە ئەوروپا و ئەمەريكا زياتر پشتگيری كێشەی كورد بكەين .

پرسيار : لە بيرت نەچێت پەكەكە لە توركيا دەيەوێت چەك دابنێت , وەلێ حكوومەتی توركيا لێی قەبوڵ ناكات .
وەڵام : باسی ئەوە ناكەم .

پرسيار : پێت وايە ئەنفال ژينۆسايدە ؟
وەڵام :بەڵی من بە ژينۆسايدی دەژمێرم , لەسەر ئەو بنچينەيەش فرانس ڤان ئانرات سزا درا بە هاوبەشيكردن لە ژينۆسايد , ئێمە داوای ئەوەمان كردووە , وەلێ كێشەكە هێشتا بڕياری كۆتايی لەسەر نەدراوە , من بەشێوەی ياسايی بە ژينۆسايدی دەبينم .

پ: ئەگەر وايا , ئايا ئامادەيت هەيە نامەيەك بۆ دادگای باڵای تاوانەكان لە عێراق بنووسيت , تيايدا داوا بكەيت ئەنفال بە ژينۆسايد بناسرێت ؟

وەڵام : ئەمە پەیوەندی بە کاتەوە هەیە , لە مانگی یۆنی بڕیاری کۆتایی لەسەر دۆزەکە دەدرێت , ئێمە وەك وزارەت بە ژینۆسایدی دەناسین , وەلێ لە مانگی یۆنی بڕیاری کۆتایی لەسەر دەدرێت , کە وزارەتێکی هۆڵەندی – ئەوروپی بڕیاری لەسەردا کە ژینۆسایدە , قەت باوەڕ ناکەم وڵاتێکی وەك عێراق بە ژینۆسایدی نەناسێت , ئەمە باشترین پشتگیرییە بۆ ئێوە .

پ : ئەمە هەڵوێستی پارتەکەشتە ؟
وەڵام : سروشتی ئەمە هەڵوێستی پارتەکەشمە (ڤەی ڤەی دی) , هەر پارتەکەی ئێمە بوو , داوایکرد ئەو گروپەی ئەو جۆرە لێکۆڵینەوانە دەکات لەسەر ئەو هۆڵەندییانەی یارمەتی ئەو جۆرە دەوڵەتانە دەدەن بۆ ئەوەی پارەیان دەست بکەوێت , ژمارەیان لە 20 کەسەوە بکرێت بە 30 کەس , واتا گروپەکە گەورە بکەنەوە .

پ: ئایا لەو بڕوادا هەیت ڕۆژێك بێت لەم وڵاتە , ئەوەی ژینۆساید کردنی کورد ڕەتبکاتەوە سزا بدرێت ؟
وەڵام : تاکید وایە , ئەگەر وزارەتی هۆڵەندی ئەوەی بە ژینۆساید ناسی , ئەمە مانای ئەوەش نییە تەنها لە هۆڵەندە وا دەبێت , بەڵکە لەناو هەموو یەکێتی ئەوروپا بە ژینۆساید دەژمێردرێت .

پ : بۆ ئەرمەن زۆرتان پێیە ,کەچی هەر لە تورکیا , زیاتر لە 20 ملیۆن کورد لە ماف هاووڵاتی بوون بێبەرین, چیتان پێیە بۆ سەقامگیری ئاشتی لەو پارچەیەی کوردستان , هەروەها بۆ کۆتایی هێنان بە شەڕ و ستەمی نەتەوایەتی پەیامتان چییە ؟
وەڵام : ئەمە پرسیارێکی زۆر سیاسییە , نامەوێت زۆر تیایدا قول ببمەوە , لەبەر ئەوەی شتی دیکەی زۆر لە دوایە , ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نین کورد لە تورکیا جیاببێتەوە , لەبەر ئەوەی لەساڵی 1990 سەربازەکان بڕیاری ئەوەیان داوە , ئێمە چارەسەری کێشەی کورد لەوەدا دەبینینەوە , ناوچەی کوردەکان ببێتە ناوچەیەکی ئۆتۆنۆمی , نەك جیا ببێتەوە , باوەڕمان وایە کێشەی کورد لە تورکیا بەشێوەی دیموکراسی لە چوارچێوەی سنووری تورکیا چارەسەر بکرێت , ئێستا کێشەیە باسی کوردستانی گەورە بکرێت , بۆیە باشترە باس نەکرێت .

پرسیار : ئەوان ئەمڕۆ داوای ئۆتۆنۆمیش ناکەن , بەڵکە تەنها دەیانەوێت بە کوردی قسە بکەن و کولتووری خۆیان بپارێزن و جل و بەرگی نەتەوایەتی بپۆشن .
وەڵام :کورد لە تورکیا جیایە , کورد لە هەموو جێگەیەك هەیە لە ناو حکوومەتی تورکیا , زۆر کورد هەیە نایانەوێت کورد لە تورکیا جیاببێتەوە , کورد لە هەموو دەزگایەکدا هەن لە تورکیا .
پرسیار : ئەوانە وەك کورد بونیان نییە لەو جێگایانە , بەڵکە ناتوانن بە کوردی قسەش بکەن .

وەڵام : من لەگەڵ ئەوەدام مافی کورد هەبێت لە تورکیا وەك پۆشینی جل و بەرگ و زمان , وەلێ بە ڕوونی دەڵێم لەگەڵ ئەوەا نیم کورد جیاببێتەوە لە تورکیا , ئەگەر کورد جیاببێتەوە ئەوا دەبێت نەخشەی سیاسی ناوچەکە هەمووی بگۆڕدرێت , وەکو دوای جەنگی جیهانی دووەم .

پرسیار : بێینەوە سەر ئانرات ,ئایا لە بەرواری 12-6 ئانرات لەسەر چ بنچینەیەك گیرا .

وەڵام : لەبەر ئەوەی تەلەفۆنەکەی کۆنترۆڵ کرابوو و گوێمان لێی دەگرت , لە ژێر چاودێریدا بوو , زانیمان ئاگادارە لێکۆڵینەوەی لەسەر کراوە .

پرسیار : کێ ئەو لێکۆڵینەوەیەی کردبوو .

وەڵام : ئێمە وەك وزارەت , بە نیاز بوو هەڵێت بۆ بۆسنە و مەنتگیرنۆ , بۆیە یەکسەر گیرا .

پرسیار : گرتنەکەی پەیوەندی بە وزارەتەوە هەبوو , یان بە سکاڵاکەرانەوە .

وەڵام : بەڵێ لەو کاتەی ئێمە خەریکی کێشەکە بووین , بە دوایدا زۆر سکاڵای لێکرا , لە لایەن هاووڵاتیانی عێراقی و ئێرانی , کوردی ئێران و کوردی عێراق , لە دانیشتووانی هەڵەبجە , سەردەشت , گۆپتەپە , فەرجینی .

لەو کاتە گوێمان لێی بوو دەیەویست ڕابکات , ویستمان نەهێڵین ڕابکات , وەك چۆن 13 ساڵ ڕایکرد و لە عێراق خۆی شاردەوە , بۆیە وای لێمان کرد بیگرین , لەو کاتەی داندرابوو .

پرسیار : باشە ئەگەر تەلەفزیۆن چاوپێکەوتنی لەگەڵدا نەکردیا , وریا نابوونەوە لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا بکەن ؟.

وەڵام : حکوومەتی هۆڵەندی بەڕاستی ئاگای لەم کەسە نەبوو تا نەهاتە سەر تەلەفزیۆن , کە بینیم وتم ئەمە چییە وا دەڵێت , یەکێك بووم لەوانەی وتم با دەستی پێبکەین .

.

Gunau Mahud, an Iraqi Kurd girl, protests outside the court in The Hague, Netherlands, holding pictures of poison gas victims